

Sötét mintázatok – hatásköri kérdések a DSA kapcsán

Szilágyi Pál

Vezetői összefoglaló

1. Bevezetés	1
2. A sötét mintázatok – általános fogalom meghatározás.....	2
3. A DSA rendelkezései	2
3.1. Sötét mintázatok a DSA-ban.....	2
3.2. A sötét mintázatok – alanyi és tárgyi hatály – DSA	4
3.3. Vertikális hatáskörmegosztás – a DSA rendelkezései	4
4. Sötét mintázatok – jogszabályi kapcsolatok – tárgyi hatály és alkalmazó intézmény	4
4.1. A tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokról szóló irányelv, a UCPD	5
4.2. Az általános adatvédelmi rendelet, a GDPR.....	8
4.3. Az Adatrendelet.....	10
4.4. A politikai reklámokról szóló rendelet.....	12
5. Egy alkalmazási lehetőség a DSA 25. cikkének NMHH általi alkalmazására	12
6. További értelmezési lehetőség a sötét mintázatok DSA alatti kikényszerítésére ...	15
7. Összefoglalás	15

1. Bevezetés

Az Európai Unió jogalkotó intézményei 2022. október 19-én elfogadták az ún. digitális szolgáltatásokról szóló rendeletet¹ (továbbiakban: DSA). A DSA egy olyan uniós jogi szabályozás, amely többek között aktualizálja a 2000. évi elektronikus kereskedelemről szóló irányelvet² a közvetítőkre vonatkozó szabályok tekintetében. A DSA egyik nem kimondott célja, hogy véget vessen a technológiai vállalatok önszabályozása korszakának, és egységes, az egész EU-ban alkalmazandó szabályrendszert hozzon létre, amely a platformok szabályozásának lehetséges globális szabványát is jelentheti akár.

¹ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2022/2065 rendelete (2022. október 19.) a digitális szolgáltatások egységes piacáról és a 2000/31/EK irányelv módosításáról (digitális szolgáltatásokról szóló rendelet) HL L 277, 2022.10.27., 1–102. o. Továbbiakban: DSA.

² Az Európai Parlament és a Tanács 2000/31/EK irányelve (2000. június 8.) a belső piacon az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások, különösen az elektronikus kereskedelem, egyes jogi vonatkozásairól (Elektronikus kereskedelemről szóló irányelv). HL L 178., 2000.7.17., 1–16. o.

Bár a szabályozás deklarált céljai között nem szerepel az önszabályozás időszakának lezárása, a gyakorlatban a DSA teljes szabályozási rendszere éppen ebbe az irányba mutat.³

A DSA új anyagi jogi szabályok bevezetése mellett rendelkezett a végrehajtás során a hatásköri és illetékességi szabályokról is. Jelen tanulmány elsődleges célja a hatásköri szabályok vizsgálata, különös tekintettel egyes anyagi jogi szabályokra és más uniós jogforrásokra.

2. A sötét mintázatok – általános fogalommeghatározás

A sötét mintázatok fogalmának jogi meghatározottsága jelenleg nem világos és egyértelmű. Ez az állítás mind világszinten igaz, mind az Európai Unió szabályozására. A jelenleg hatályos jogi szabályozások közül több is foglalkozik implicit módon a sötét mintázatok kérdésével, és néhány jogszabály már kifejezetten is hatálya alá vonja az adott szabályozás keretei között a sötét mintázatokat.

Alábbiakban kifejtjük részletesen is a sötét mintázatok fogalmi lehatárolásának kérdéskörét, itt annyit vetítünk előre, hogy a sötét mintázatok kifejezés tág és szűk értelemben is értelmezhető fogalom. Tág értelemben bármilyen felhasználóiélménytervezés során alkalmazott megoldásokra vonatkozik, míg szűk értelemben online platformokra szűkíthetjük a fogalommeghatározást. A sötét mintázatok lényegi eleme továbbá, hogy ezek segítségével a felhasználókat olyan döntés meghozatalára lehet rávenni, amelyet egyébként nem hoztak volna meg. Szintén a lényegi elemek közé tartozik, hogy a fogyasztók befolyásolásának eszköze a tudatalattijuk befolyásolása. A tekintetben azonban már, hogy a befolyásolásnak sikeresnek kell-e lennie, kell-e hatást ténylegesen kifejtenie a magatartásnak, vagy, hogy a sötét mintázatokat alkalmazók esetén a jogellenességhez szükséges-e valamilyen tudatosság vagy gondatlanság, már eltérő megoldásokat találunk a jogforrásokban és az azokat segítő, értelmező tanulmányokban vagy az ún. soft-lawban.

3. A DSA rendelkezései

3.1. Sötét mintázatok a DSA-ban

A DSA a „sötét megoldások” kifejezést használja a sötét mintázatokra a magyar fordításban és lényegében a 67. preambulumbekkezdésben írja körbe a sötét mintázatok

³ Lásd még TURILLAZZI, AINA, TADDEO, MARIAROSARIA, FLORIDI, LUCIANO AND CASOLARI, FEDERICO: The digital services act: an analysis of its ethical, legal, and social implications. *Law, Innovation and Technology*, 15/1. ., LEISER, M.R.: Reimagining Digital Governance: The EU's Digital Service Act and the Fight Against Disinformation Available at SSRN. (2023) Link: <https://ssrn.com/abstract=4427493>., CAUFFMAN, CAROLINE AND GOANTA, CATALINA: A New Order: The Digital Services Act and Consumer Protection. *European Journal of Risk Regulation*, 12/4., vagy HELDT, AMÉLIE P.: EU Digital Services Act: The White Hope of Intermediary Regulation. in: FLEW, TERRY AND MARTIN, FIONA R. (szerk.): *Digital Platform Regulation: Global Perspectives on Internet Governance*. Cham, Springer International Publishing, 2022. 69-84.

jelenségét a DSA alkalmazási körében.⁴ A DSA szabályozási koncepciójában a preambulumbekzdés kizárólag az online platformokra határozza meg, hogy mit ért a jogalkotó sötét mintázatok alatt. Ennek lényegi elemei az alábbiak:

- online platform interfészein jelenik meg
- szándékosan vagy ténylegesen
- jelentősen
- torzítják vagy korlátozzák
- a szolgáltatás igénybe vevő képességét
- önálló és megalapozott döntéshozatalában.

Nem tényálláselem, de a sötét mintázatok egyik elemeként emeli ki a jogszabály, hogy azok hatására a felhasználók olyan nem kívánatos magatartás tanúsítanak vagy döntést hoznak, amely rájuk nézve negatív következményekkel jár.

A DSA kötelező tételes jogi szabályai közül a 25. cikk tiltja – igaz, nem nevéen nevezve, csak körbeírva⁵ – a sötét mintázatok, az (1) bekezdésben: „Az online platformot üzemeltető szolgáltatók nem tervezhetik meg, alakíthatják ki vagy üzemeltethetik online interfészeiket oly módon, amely megteveszti vagy manipulálja a szolgáltatásaikat igénybe vevőket vagy más módon lényegesen torzítja vagy gyengíti a szolgáltatásaikat igénybe vevők szabad és tájékozott döntéshozatalra való képességét.”

A tételes jogi rendelkezéseket figyelembe véve, tehát a jogellenes magatartáshoz megkívánt tényálláselemek:

- online platformot üzemeltető szolgáltató
- online interfész
- tervezés, kialakítás vagy üzemeltetés
- szolgáltatás igénybe vevőjét megteveszti, vagy manipulálja vagy más módon lényegesen torzítja vagy gyengíti a szabad és tájékozott döntéshozatali képességét.

A szövegezés némi átfogalmazásával párba állítottuk az egymásnak megfeleltethető kifejezéseket a hasonlóságok és eltérések bemutatása érdekében:

DSA 67. preambulumbekzdés	DSA 25. cikk
online platform	online platformot üzemeltető szolgáltató
interfészein	online interfész
megjelenő	tervezés, kialakítás vagy üzemeltetés
szándékosan vagy ténylegesen	

⁴ DSA 67. preambulumbekzdés tételes jogi szövegére lásd a tanulmány mellékletét. Lásd még erre Giorgia Guerra, *Redesigning Protection for Consumer Autonomy: The case-study of dark patterns in European private law* (FrancoAngeli 2023) 126 – 131.

⁵ Lásd még M.R. Leiser and Cristiana Santos, 'Dark Patterns, Enforcement, and the emerging Digital Design Acquis: Manipulation beneath the Interface' <https://ssrn.com/abstract=4431048>. 20 – 23.

jelentősen	lényegesen
torzítják vagy korlátozzák	megtéveszti, vagy manipulálja vagy más módon lényegesen torzítja vagy gyengíti
önálló és megalapozott döntéshozatalában.	a szabad és tájékozott döntéshozatali
a szolgáltatás igénybe vevőjének	szolgáltatást igénybe vevő
képességét	képességét

3.2. A sötét mintázatok – alanyi és tárgyi hatály – DSA

Ahogy láttuk fentebb, a DSA 25. cikke tartalmaz rendelkezéseket az ún. online interfész tervezése és kialakítása vonatkozásában. A 25. cikkben meghatározott elvárások azonban erős átfedést mutatnak más uniós jogforrások anyagi jogi rendelkezéseivel⁶. A DSA ezt részben igyekszik orvosolni, amikor akként rendelkezik, hogy a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokról szóló irányelv és az általános adatvédelmi rendelet hatálya alá tartozó magatartásokra a DSA nem alkalmazandó.⁷ A tárgyi hatály ilyen formában történő kizárása *elvileg* azt is jelenti, hogy ezen esetekben a DSA alanyi hatálya alá tartozó személyek esetén sem a DSA, hanem a nevezett jogszabályok alkalmazandóak.⁸ Az alanyi hatály értelmezését elősegítendő a jogszabály arról is rendelkezik, hogy az Európai Bizottság joggyakorlatot segítő közleményeket adhat ki, amelyek a jogértelmezést és jogkövetést is így elő tudják segíteni.⁹

3.3. Vertikális hatáskörmegosztás – a DSA rendelkezései

A DSA 1. és 2. cikkei határozzák meg az alapvető hatásköri szabályokat. Ezek lényegében kifejtik, hogy közvetítő szolgáltatások esetén, ha azok igénybe vevői az Európai Unióban letelepedettek vagy ha az igénybe vevők az Európai Unióban találhatóak, akkor a közvetítői szolgáltatást biztosító szolgáltató letelepedési helyétől függetlenül alkalmazandó a rendelet.¹⁰

Ezt követően a DSA *általános* és *speciális* jelleggel is kizár hatálya alól más jogforrásokban szabályozott területeket, mint pl. az általános adatvédelmi rendelet¹¹ által szabályozott kérdéseket.

4. Sötét mintázatok – jogszabályi kapcsolatok – tárgyi hatály és alkalmazó intézmény

Ahogy korábban is utaltunk rá, a sötét mintázatokat jelenleg számos uniós jogforrás szabályozza, melyek közül kiemelkedik három: a tisztességtelen kereskedelmi

⁶ Lásd később.

⁷ DSA 25. cikk (2) bekezdés.

⁸ Ennek pontosítására szintén lásd később.

⁹ DSA 25. cikk (3) bekezdés.

¹⁰ Lásd bővebben DSA 1. cikk (2), 2. cikk (1) és (2) bekezdései. A pontos normaszövegre, lásd a mellékletet.

¹¹ GDPR

gyakorlatokról szóló irányelv, az általános adatvédelmi rendelet és az Adatrendelet. Ehhez kapcsolódik negyedikként a DSA rendelkezése és a politikai reklámokról szóló rendelet.

4.1. A tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokról szóló irányelv, a UCPD

A UCPD lényegében a fogyasztókkal szemben tanúsított – tisztességtelen – kereskedelmi gyakorlatokat szabályozza többszörös generálklauzulákon keresztül. Az irányelv 3. cikke részletesen foglalkozik az irányelvben foglalt szabályok alkalmazási körével, másrészt rendelkezik más jogszabályokkal való viszonyáról. Az irányelv a 3. cikk (1) bekezdésében alapvetően meghatározza alkalmazási körét:

- üzleti vállalkozások
- termékekhez kapcsolódó kereskedelmi ügyleteit megelőzően, lebonyolítása során vagy azt követően
- fogyasztókkal szemben folytatott
- tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokra kell alkalmazni.¹²

Az irányelv ezt követően rendelkezik arról, hogy az irányelv nem érinti a szerződések jogát és különösen a szerződések érvényességére, létrejöttére és joghatásaira vonatkozó szabályokat¹³, valamint a termékek egészségi és biztonsági vonatkozásaira alkalmazandó uniós vagy nemzeti szabályokat¹⁴. Végezetül az irányelv arról is rendelkezik, hogy a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok különös vonatkozásait szabályozó egyéb uniós szabályok és a UCPD közötti összeütközés esetén az előbbiek az irányadók, és e különös vonatkozások tekintetében azokat kell alkalmazni.¹⁵

A 3. cikk (4) bekezdése vonatkozásában már itt érdemes utalni arra, hogy míg a UCPD általános szabályként úgy rendelkezik, hogy amennyiben van speciális uniós szabályozás, akkor az alkalmazandó¹⁶, addig a DSA 25. cikke, mint *speciális szabály, de mint később keletkezett szabály is* úgy rendelkezik, hogy a UCPD rendelkezései a sötét mintázatok vonatkozásában mégis elsőbbséget élveznek. Ha tehát egy adott magatartás a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokról szóló irányelv rendelkezéseinek hatálya alá tartozik, akkor a DSA 25. cikke alapján a UCPD rendelkezései elsőbbséget fognak élvezni.

¹² UCPD 3. cikk (1) bekezdés. Pontos idézésére lásd a mellékletet.

¹³ Ibid 3. cikk (2) bekezdés.

¹⁴ Ibid 3. cikk (3) bekezdés.

¹⁵ Ibid 3. cikk (4) bekezdés.

¹⁶ Lásd még Európai Bizottság, *Iránymutatás a belső piacon az üzleti vállalkozások fogyasztókkal szemben folytatott tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatairól szóló 2005/29/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv értelmezéséhez és alkalmazásához*. C/2021/9320. HL C 526., 2021.12.29., 1—129. o (2021) 1.2.1. alfejezet.

Érdeemes itt röviden felidézni a DSA 25. cikke (1) bekezdésének¹⁷ rendelkezését: „Az online platformot üzemeltető szolgáltatók nem tervezhetik meg, alakíthatják ki vagy üzemeltethetik online interfészeit oly módon, amely megtéveszti vagy manipulálja a szolgáltatásaikat igénybe vevőket vagy más módon lényegesen torzítja vagy gyengíti a szolgáltatásaikat igénybe vevők szabad és tájékozott döntéshozatalra való képességét.”

Alábbiakban összehasonlítjuk az egyes rendelkezéseket egy táblázatban.

UCPD rendelkezései	DSA 25. cikk
üzleti vállalkozások	online platformot üzemeltető szolgáltató
termékekhez kapcsolódó kereskedelmi ügyleteit megelőzően, lebonyolítása során vagy azt követően	online interfész(en)
(átlag)fogyasztókkal szemben folytatott	szolgáltatás igénybe vevőjét
tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok (így különösen: aktív-, passzív megtévesztés vagy agresszív kereskedelmi gyakorlat)	tervezés, kialakítás vagy üzemeltetés, amely
melyek eredményeként	megtéveszti, vagy manipulálja vagy más módon lényegesen torzítja vagy gyengíti
olyan ügyleti döntést hoz meg, amelyet egyébként nem hozott volna meg.	szabad és tájékozott döntéshozatali képességét.

Bár az alanyi hatály tekintetében speciális szabálynak tekinthető a DSA, a 25. cikk (2) bekezdése a UCPD vonatkozásában egyúttal ki is zárja az összeütközés lehetőségét, amennyiben tárgyi hatályban átfedés tapasztalható, amikor kimondja, hogy „Az (1) bekezdés szerinti tilalom a 2005/29/EK irányelv [...] hatálya alá tartozó gyakorlatokra nem alkalmazandó.”¹⁸ A fenti táblázatban röviden összefoglaltuk a lényegi elemeket, de általánosságban is kijelenthető, hogy komoly jogalkalmazói kihívás találni olyan magatartásokat a UCPD közel két évtizedes jogalkalmazói gyakorlatát figyelembevéve, amely ha megfelel a DSA 25. cikknek, nem felel meg egyidejűleg a UCPD rendelkezéseinek is.

A két jogszabály tárgyi hatálya összeütközésének elkerülése érdekében *egy értelmezési lehetőség*, hogy az online platformot üzemeltetők esetén a 25. cikk (3) bekezdésébe foglalt magatartásokat olyannak tekinti a jogalkalmazó, amelyek nem tartoznak a 25. cikk (2) bekezdésének kizáró hatálya alá. Ennek az értelmezésnek az adhat alapot, hogy amennyiben ezek a magatartások a (2) cikkben hivatkozott UCPD hatálya alá tartoznának, akkor felesleges lenne ezeket, mint *speciális eseteket* megemlíteni a DSA-

¹⁷ DSA

¹⁸ A tárgyi hatály vonatkozásában a 25. cikk (3) bekezdése úgy rendelkezik, hogy bizonyos magatartások vonatkozásában az Európai Bizottság iránymutatást adhat ki, amely elvileg lehetővé tenné a tárgyi hatály UCPD-től való elhatárolását, de mindeztől ilyen nem történt.

ban. Annak a jogértelmezésnek, hogy a DSA 25. cikk (3) bekezdés kivétel lenne a 25. cikk (2) bekezdésének kizáró hatálya alól, továbbá ellentmond az is, hogy a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokról szóló irányelv átültetését fogantatosító nemzeti szabályozás alapján¹⁹ több olyan tagállami hatósági döntés is született, ahol például a 25. cikk 3. bekezdés a) pontjában foglalt szabálynak megfelelő magatartásra alkalmazták a UCPD rendelkezéseinek megfelelő nemzeti szabályokat.

A UCPD, a DSA és az iránymutatás²⁰ szövegének összevetésével alapvetően arra juthatunk, hogy a fenti értelmezési lehetőségek mellett az érdemi különbség az online platformot üzemeltető szolgáltatókra hivatkozásban, tehát az alanyi hatályban van a két szabályrendszer között. Azaz a UCPD hatálya alapján bármely *üzleti vállalkozásnak*²¹ a fogyasztókkal szemben folytatott kereskedelmi gyakorlata²² minősülhet – tárgyi hatály fennállása esetén – sötét mintázatnak. A DSA hatálya alapján ugyanakkor a 25. cikk az online platformot üzemeltető szolgáltatókra vonatkozik²³. Ugyanakkor e körben is kijelenthető, hogy a UCPD alanyi hatálya lefed minden olyan vállalkozást, amely a DSA alanyi hatálya alá tartozik és így a fent kifejtett probléma *mutatis mutandis* továbbra is fennáll.

Lényegi különbségnek mutatkozik jogi szempontból az, hogy a UCPD hatálya azon magatartásokra terjed ki, amelyek fogyasztókkal szemben folytatott kereskedelmi gyakorlatok.²⁴ A B2B, azaz az üzleti vállalkozások közötti kereskedelmi gyakorlatok nem tartoznak a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokról szóló irányelv hatálya alá. A DSA hatálya e tekintetben a magatartási formákat az üzleti vállalkozások szolgáltatásait igénybe vevőkre szabályozza a 25. cikkben. A DSA (2) preambulumbekkezdése alapján „[e]

¹⁹ Amelyeket a közvetett hatály elve miatt az uniós joggal összhangban kell értelmezni.

²⁰ Ibid

²¹ E körben a for- vagy non-profit jelleg nem releváns tényező, ahogy az Európai Bizottság iránymutatásában kifejti: „A jótékonyági vagy más etikai célú szervezetek attól függően minősülhetnek a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokról szóló irányelv értelmében kereskedőnek, hogy folytatnak-e kereskedelmi tevékenységet (például bizonyos etikai normáknak megfelelő termékek értékesítése). Amikor kereskedőként tevékenykednek, kereskedelmi tevékenységeik tekintetében eleget kell tenniük a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokról szóló irányelv rendelkezéseinek. Például a termék származási helyével vagy etikai vonatkozásaival kapcsolatos információk nem lehetnek megtévesztőek. Egy szervezet „nonprofit” felépítése lényegtelen annak értékelése szempontjából, hogy kereskedőnek minősül-e vagy sem.” Európai Bizottság, *Iránymutatás a belső piacon az üzleti vállalkozások fogyasztókkal szemben folytatott tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatairól szóló 2005/29/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv értelmezéséhez és alkalmazásához*. C/2021/9320. HL C 526., 2021.12.29., 1–129. o.

²² Lásd UCPD 2. cikk d) pont és b) pont: Üzleti vállalkozás ilyen magatartása a kereskedő által kifejtett magatartás. Kereskedőnek minősül „az a természetes vagy jogi személy, aki illetve amely az ezen irányelv szabályozási körébe tartozó kereskedelmi gyakorlatok során kereskedelmi, ipari, kézműipari vagy szakmai tevékenységével összefüggő célok érdekében jár el, valamint aki a kereskedő nevében vagy javára jár el”.

²³ Lásd fent.

²⁴ Lásd UCPD 2. cikk d) és a) pontjai. Fogyasztónak minősül az a természetes személy, aki az ezen irányelv szabályozási körébe tartozó kereskedelmi gyakorlatok során kereskedelmi, ipari, kézműipari vagy szakmai tevékenységén kívül eső célok érdekében jár el.

rendelet alkalmazásában az üzleti felhasználó, a fogyasztó vagy az egyéb felhasználó egyaránt a szolgáltatások igénybe vevőjének tekintendő.” A DSA 3. cikk b) pontja pedig az alábbiak szerint határozza meg a szolgáltatás igénybe vevőjét: „bármely természetes vagy jogi személy, aki, illetve amely igénybe veszi az érintett közvetítő szolgáltatást, különösen abból a célból, hogy információhoz jusson vagy az információt hozzáférhetővé tegye”.

Elsőre logikus megoldásnak tűnhet az olyan értelmezés, miszerint a UCPD alapján kell eljárni a fogyasztókkal szemben alkalmazott sötét mintázatok esetén és a DSA alapján az egyéb felhasználók, jogi személyekkel szemben alkalmazott sötét mintázatok esetén.²⁵ Ezt az értelmezést azonban irrealisztikussá teszi az a tény, hogy a sötét mintázatok lényegében „heurisztikus és viselkedésbeli elfogultságokat”²⁶ aknáznak ki, azaz a tudatalattit befolyásolják. Tudatalattija jelenleg a jogi személyeknek még fikció útján sem létezik. Szintén kreatív értelmezésnek minősül az, hogy úgy értelmezzük a DSA 25. cikkét, hogy alkalmazható a DSA szabályozás – és a UCPD nem – ha egy jogi személy nevében eljáró természetes személy kapcsán alkalmaznak sötét mintázatot, ez azonban a DSA 3. cikk b) pontjának értelmezése fényében feltehetően szintén nem realisztikus értelmezés.²⁷

4.2. Az általános adatvédelmi rendelet, a GDPR

A DSA 25. cikk (2) bekezdése kimondja, hogy „az (1) bekezdés szerinti tilalom [...] az (EU) 2016/679 rendelet hatálya alá tartozó gyakorlatokra nem alkalmazandó.” A DSA 25. cikke az adat kifejezést nem tartalmazza, ahogy a kapcsolódó 67. preambulumbekkezdés sem.

Az általános adatvédelmi rendelet ugyanakkor a sötét mintázatok elleni fellépés egyik kulcseleme a UCPD mellett.²⁸ A rendelet hatályba lépése óta dinamikusan bővülő joggyakorlattal rendelkezik, és számos a joggyakorlat egységességét segítő értelmezés is született már a rendelet egyes rendelkezései vonatkozásában. Így pl. 2022-ben az

²⁵ Lásd még pl. Leiser and Santos, ‘Dark Patterns, Enforcement, and the emerging Digital Design Acquis: Manipulation beneath the Interface’ 21. Ugyanakkor pl. Leiser és Santos sem adnak magyarázatot arra, hogy az alapvetően tudatalattira ható sötét mintázatok esetén jogi személyek vonatkozásában hogyan képzelhető el a tudatalatti manipulálása.

²⁶ Európai Bizottság, *Iránymutatás a belső piacon az üzleti vállalkozások fogyasztókkal szemben folytatott tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatairól szóló 2005/29/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv értelmezéséhez és alkalmazásához*. C/2021/9320. HL C 526., 2021.12.29., 1–129. o. 4.2.7. fejezet.

²⁷ Itt meg kell jegyezni azt, hogy létezik olyan jogi előírás, amely a jogi személyt a megtéveszthetőség és így a tudat vonatkozásában azonosan kezeli a természetes személlyel, így pl. a magyar Tptv. 8 – 10. §-ai éppen az üzletfél megtévesztése vonatkozásában rendelik lényegében alkalmazandónak a UCPD magyar implementációját jelentő Fttv.-vel analóg szabályokat.

²⁸ Lásd még pl. Luiza Jarovsky, ‘Dark Patterns in Personal Data Collection: Definition, Taxonomy and Lawfulness’ SSRN eLibrary, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4048582.

Európai Adatvédelmi Testület iránymutatást fogadott el a közösségi média platformokon alkalmazott sötét mintázatokról.²⁹

Az általános adatvédelmi rendelet tárgyi hatályát a 2. cikk határozza meg, amely kimondja, hogy „[e]rendeletet kell alkalmazni a személyes adatok részben vagy egészben automatizált módon történő kezelésére, valamint azoknak a személyes adatoknak a nem automatizált módon történő kezelésére, amelyek valamely nyilvántartási rendszer részét képezik, vagy amelyeket egy nyilvántartási rendszer részévé kívánnak tenni.” A tárgyi hatály fő eleme tehát a személyes adatok kezelése.

A személyes adat és az adatkezelés fogalmát a GDPR 4. cikke határozza meg.

A GDPR vonatkozik az adatkezelőkre és adatfeldolgozókra. A GDPR 4. cikk 7. pontja alapján „„adatkezelő”: az a természetes vagy jogi személy, közhatalmi szerv, ügynökség vagy bármely egyéb szerv, amely a személyes adatok kezelésének céljait és eszközeit önállóan vagy másokkal együtt meghatározza; ha az adatkezelés céljait és eszközeit az uniós vagy a tagállami jog határozza meg, az adatkezelőt vagy az adatkezelő kijelölésére vonatkozó különös szempontokat az uniós vagy a tagállami jog is meghatározhatja;”, míg a 4. cikk 8. pontja alapján az adatfeldolgozó „az a természetes vagy jogi személy, közhatalmi szerv, ügynökség vagy bármely egyéb szerv, amely az adatkezelő nevében személyes adatokat kezel”.

Az alanyi hatály esetén tehát a tevékenység jellege útján, de a UCPD-hez hasonlóan, szintén olyan szabályozást találunk az általános adatvédelmi rendeletben, amely jelentős, hacsak nem teljes átfedést mutat a DSA, különösen 25. cikke által meghatározott személyi címzettek vonatkozásában.

A GDPR a tagállamok számára előírja, hogy a rendelet alkalmazásának ellenőrzéséért „egy vagy több független közhatalmi szerv (felügyeleti hatóság) felel”³⁰. Ha egy tagállamban több felügyeleti hatóság van, akkor a tagállamok ki kell jelöljenek egy „koordináló” felügyeleti hatóságot.³¹ A felügyeleti hatóság „saját tagállamának területén illetékes az e rendelet alapján ráruházott feladatok végzésére és hatáskörök gyakorlására”.³² Az adatkezelő vagy az adatfeldolgozó tevékenységi központja vagy egyetlen tevékenységi helye szerinti felügyeleti hatóság jogosult főszabályként³³ ún. fő felügyeleti hatóságként eljárni.³⁴

²⁹ European Data Protection Board, *Guidelines 3/2022 on Dark patterns in social media platform interfaces: How to recognise and avoid them* (2023)

³⁰ GDPR 51. cikk.

³¹ Lásd ibid 51. cikk (3) bekezdés.

³² Ibid 55. cikk (1) bekezdés.

³³ De lásd még pl. Ibid 56. cikk (2) bekezdése.

³⁴ Ibid 56. cikk.

Ahogy látható a GDPR alkalmazása is tagállami hatáskörben található és a rendeletben meghatározott hatály feltételeinek fennállása esetén a nevezett tagállami hatóságok járhatnak el.³⁵

A DSA 25. cikk (2) bekezdése egyértelműen kizárja a DSA alkalmazását a GDPR rendelet hatálya alá tartozó gyakorlatokra. Míg a UCPD esetén a hatály értelmezése kapcsán elméletben előfordulhatott olyan értelmezés, amely vonatkozásában valamely személyek esetében a DSA alkalmazható lehet, addig a GDPR pontosan körülhatárolt fogalmai ilyen kreatív értelmezést nehezebben tesznek lehetővé. Amennyiben a sötét mintázatok adatkezelést, –felhasználást érintenek, akkor a GDPR alkalmazási elsőbbséget élvez a DSA-hoz képest³⁶, illetve vannak olyan gyakorlatok, amelyek alapvetően a GDPR hatálya alá tartoznak (pl. süti elfogadása során alkalmazott sötét mintázatok), mintsem a UCPD hatálya alá. Megjegyzendő, hogy e téren is jól látható az, hogy az egyes uniós jogalkotási aktusok kollíziós pályán vannak. A korábban kifejtettek szerint az ágazati speciális szabályozás rendelkezései a UCPD 3. cikk (4) bekezdése alapján elsőbbséget élveznek ilyenkor és pl. a süti elfogadása során kifejtett magatartás kifejezetten a GDPR szabályozási hatálya alá esik.³⁷

4.3. Az Adatrendelet

Míg a UCPD és a GDPR rendelkezései kifejezetten nem használják a sötét mintázatok kifejezést, addig az egyik újonnan elfogadott uniós jogforrás igen. Az Adatrendelet már kifejezetten hivatkozik a sötét mintázatokra, igaz, a „sötét megoldások” kifejezést használja³⁸. Az Adatrendelet tehát kifejezetten értelmezi a sötét mintázatok a 38. preambulumbekkezdésben:

„Az adattakarékosság elvével összhangban harmadik felek csak a felhasználó által kért szolgáltatás nyújtásához szükséges információkhoz férhetnek hozzá. [...] Ebben az összefüggésben harmadik felek vagy adatbirtokosok a digitális interfészeik tervezésekor nem hagyatkozhatnak úgynevezett „sötét megoldásokra”. A sötét megoldások olyan tervezési technikák, amelyek a fogyasztókat számukra hátrányos következményekkel járó döntések meghozatalára készítetik, vagy arra megtévesztő módon ráveszik. Az említett manipulatív technikák felhasználhatók arra, hogy a felhasználókat – különösen a kiszolgáltatott fogyasztókat – meggyőzzék arról, hogy nemkívánatos magatartást

³⁵ Előfordult már, hogy a német versenyhatóság pl. közvetetten értelmezte versenyfelügyeleti eljárásban a GDPR rendelkezéseit, de e tekintetben az Európai Bíróság bizonyos kötelezettségeket rótt a nem adatvédelmi hatóságokra. Lásd pl. a 6. fejezetben tárgyalt Meta-ügy.

³⁶ Felmerül az a nyilvánvaló további kérdés, hogy ha a DSA nem alkalmazandó, de a UCPD igen, és az adott magatartás adatokat is érint, akkor mely jogszabályhelyet kell alkalmazni. A UCPD és a GDPR párhuzamos alkalmazása, ha a *ne bis in idem* elve nem sérül, nem kizárt.

³⁷ Szintén megjegyzendő, hogy éppen a süti elfogadása vonatkozásában újabb uniós jogalkotási aktusok tovább bonyolítják ezen jogi kérdések megítélését.

³⁸ *Ibid* (38) preambulumbekkezdés. A szó szerinti idézeteket kivéve, az egységesség és következetesség érdekében a tanulmány a sötét mintázatok kifejezést használja.

tanúsítsanak, hogy félrevezessék a felhasználókat azáltal, hogy adatközlési műveletekkel kapcsolatos döntések meghozatalára bírja rá őket, vagy hogy indokolatlanul torzítsák a szolgáltatás felhasználóinak döntéshozatalát oly módon, amely aláássa vagy csorbítja autonómiájukat, döntéshozatalukat és választási szabadságukat.”

A táblázatban párba állítottuk az egymásnak megfeleltethető fogalmakat:

DSA 67. preambulumbekzdés	DSA 25. cikk	DA 38. preambulumbekzdés
online platform	online platformot üzemeltető szolgáltató	harmadik felek vagy adatbirtokosok által
interfészein	online interfész	
megjelenő	tervezés, kialakítás vagy üzemeltetés	alkalmazott készítés vagy megtévesztő módon rábírás
szándékosan vagy ténylegesen		manipulatív
jelentősen	lényegesen	
torzítják vagy korlátozzák	megtéveszti, vagy manipulálja vagy más módon lényegesen torzítja vagy gyengíti	hátrányos jogkövetkezmény
önálló és megalapozott döntéshozatalában	a szabad és tájékozott döntéshozatali	
a szolgáltatás igénybe vevő	szolgáltatást igénybe vevő	fogyasztóknak
képességét	képességét	

A 38. preambulumbekzdés a már megismert jogforrásokhoz képest érdemben új rendelkezéseket, információkat szinte nem tartalmaz, inkább tekinthető deklaratív rendelkezésnek, mintsem új követelmények előírásának, különös tekintettel arra is, hogy a preambulumbekzdések legfeljebb értelmezést segítő rendelkezések, az Európai Bíróság joggyakorlata alapján nem kötelező normatív előírások. Érdekessége ugyanakkor az Adatrendeletnek, hogy a GDPR-ral szemben a UCPD-t (és más uniós jogforrásokat) emel ki, mint amelyekre alapvetően tekintettel kell lenniük a rendelet hatálya alá tartozóknak.

Az Adatrendelet hatályát az 1. cikk határozza meg. Az (1) bekezdés az adatok használata vonatkozásában határozza meg a hatályt, a (2) bekezdés az adatok minősége (személyes és nem személyes adatok), míg a (3) bekezdés a területi és további tárgyi hatályt állapítja meg. Az 1. cikk (5) bekezdése akként rendelkezik, hogy az Adatrendelet – többek között – a GDPR hatálya alá tartozó adatokra főszabályként nem alkalmazandó, de bizonyos rendelkezések kiegészítik azt, mint pl. a 25. és 20. cikkek. Az (5) bekezdés azonban kifejezetten kiemeli végezetül, hogy *„abban az esetben, ha konfliktus áll fenn e rendelet és a személyes adatok vagy a magánélet védelmére vonatkozó uniós joggal vagy az ilyen uniós joggal összhangban elfogadott nemzeti jogszabályokkal, a személyes adatok vagy a magánélet védelmére vonatkozó releváns uniós vagy nemzeti jog az irányadó.”* A rendelkezés és a korábban e tanulmányban ismertetett rendelkezések összeolvasásával az alábbi láncolat alakul ki: az Adatrendelet akkor alkalmazható a hivatkozott

kiegészítésekkel, ha a GDPR nem, a DSA pedig ütközés esetén szintén a GDPR alkalmazási elsőbbségét írja elő a már hivatkozottak szerint.

Az Adatrendelet 28. preambulumbekzdése – a 38. preambulumbekzdésen túlmenően általános jelleggel – a UCPD-vel való kapcsolatot is rendezi, amikor akként rendelkezik, hogy *„az adatbirtokos és a fogyasztó mint az adatokat generáló összekapcsolt termék vagy kapcsolódó szolgáltatás felhasználója közötti szerzésekben az uniós fogyasztóvédelmi jog, különösen a 93/13/EGK és a 2005/29/EK irányelv alkalmazandó annak biztosítása érdekében, hogy a fogyasztóra ne vonatkozzanak tisztességtelen szerződési feltételek. [...]”* Ezt erősíti meg az 1. cikk (9) bekezdése is, amikor úgy rendelkezik, hogy *„[ez] a rendelet kiegészíti és nem sérti az uniós jogot – különösen a 93/13/EGK, a 2005/29/EK és a 2011/83/EU irányelvet –, amelynek célja a fogyasztók érdekeinek előmozdítása és a magas szintű fogyasztóvédelem biztosítása, valamint a fogyasztók egészségének, biztonságának és gazdasági érdekeinek védelme.”*³⁹

4.4. A politikai reklámokról szóló rendelet

2024. március 13-án került elfogadásra és március 20-án jelent meg az Európai Unió hivatalos lapjában a politikai reklámtevékenység átláthatóságáról és célzott folytatásáról szóló rendelet. A rendelet a 75. preambulumbekzdésben határozza meg a sötét mintázatok fogalmát és az alábbi fogalmi elemeket határozza meg:

- egyéni döntéshozatalt befolyásoló
- szándékosan vagy hatásában
- lényegesen torzítják vagy csorbítják
- az autonóm és tájékozott döntéshozatalt.

A rendelet nagymértékben épít az általános adatvédelmi rendeletre mind nyelvezetében, mind a tekintetben, hogy következetesen utal vissza a GDPR-ra. A rendelet 2. cikkében meghatározott szabályok szerint a rendelet *„a politikai reklámtevékenység azon eseteire alkalmazandó, amikor a politikai hirdetést az Unióban terjesztik, egy vagy több tagállamban nyilvánosságra hozzák, vagy amikor a politikai reklámtevékenység uniós polgárok felé irányul, függetlenül a politikaireklám-szolgáltató letelepedési helyétől, vagy a reklámozó lakóhelyétől vagy letelepedési helyétől, és függetlenül az alkalmazott eszközöktől.”* A 2. cikk (3) bekezdése ugyanakkor kifejezetten rendelkezik arról, hogy az új szabályozás nem érinti a UCPD⁴⁰ vagy a DSA⁴¹ szabályozását.

5. Egy alkalmazási lehetőség a DSA 25. cikkének NMHH általi alkalmazásra

Bár a DSA alapvetően rendezi a UCPD és a GDPR viszonyát a DSA-hoz, az Európai Bíróság egyik közelmúltban hozott ítélete lehetővé teszi még olyan esetekben is uniós jogforrás

³⁹ Ibid 1. cikk (9) bekezdés.

⁴⁰ Rendelet 2. cikk (3) bekezdés c) pont.

⁴¹ Ibid 2. cikk (3) bekezdés i) pont.

alkalmazását, amikor az uniós jogforrás kizárólagosan egy adott hatóságot rendel jogosultnak a jogforrás kikényszerítésére.

A *Meta-ügyben*⁴² 2023-ban hozott ítéletében az Európai Bíróság – mondhatjuk – tágra nyitotta a kaput a hatásköri átjárhatóság vonatkozásában.

Ahogy ismeretes, a GDPR alapján minden egyes felügyeleti hatóság a saját tagállamának területén illetékes a GDPR alapján ráruházott feladatok végzésére és a hatáskörök gyakorlására. A bíróság felhívta a figyelmet arra, hogy maga a rendelet ún. egyablakos ügyintézési rendszert alakított ki⁴³ az *adatvédelmi hatóságok* vonatkozásában, amelyek közé értelemszerűen nem tartoznak a nemzeti versenyhatóságok⁴⁴. Ahogy a bíróság továbbá kiemeli: *„sem az általános adatvédelmi rendelet, sem más uniós jogi aktus nem ír elő konkrét szabályokat a nemzeti versenyhatóság és az érintett nemzeti felügyeleti hatóságok vagy a fő felügyeleti hatóság közötti együttműködésre vonatkozóan.”*⁴⁵

Ezt követően azonban az Európai Bíróság *a contrario* értelmezéssel közelíti meg a jogalkalmazási kérdést, amikor kifejti, hogy a GDPR *„egyetlen rendelkezése sem tiltja meg a nemzeti versenyhatóságoknak, hogy feladataik ellátása keretében megállapítsák, hogy az erőfölényben lévő vállalkozás által végzett olyan adatkezelés, amely ezen erőfölénnyel való visszaélésnek minősülhet, nem felel meg a fenti rendeletnek.”*⁴⁶ A versenyhatóság jogalkalmazó tevékenysége vonatkozásában a bíróság kifejtette, hogy a tekintetben, hogy egy magatartás a versenyjogi szabályokba ütközik-e *„adott esetben az ügy releváns körülményei közé tartozó fontos valószínűsítő körülménynek minősülhet”*⁴⁷ az a kérdés, hogy az eljárás alá vont vállalkozás magatartása megfelel-e a GDPR rendelkezéseinek: *„Ebből következik, hogy a valamely vállalkozás által egy meghatározott piacon tanúsított erőfölénnyel való visszaélés vizsgálata keretében az érintett tagállam versenyhatósága számára annak vizsgálata is szükségesnek bizonyulhat, hogy e vállalkozás magatartása megfelel-e a versenyjog szabályaitól eltérő olyan normáknak, mint az általános adatvédelmi rendeletben előírt, a személyes adatok védelmére vonatkozó szabályok.”*⁴⁸ Ilyenkor az adott versenyhatóság nem a GDPR értelmében ellenőríz, vagy biztosítja a GDPR érvényesülését és nem is látja el a GDPR által a kijelölt hatóságokra ruházott feladatokat.⁴⁹ Az uniós jog hatékony (tényleges) érvényesülése megköveteli ugyanakkor, hogy a versenyhatóságok a verseny egy lényegi eleme vonatkozásában vizsgálatokat folytathassanak le.⁵⁰

⁴² C-252/21. sz. ügy. Meta Platforms Inc. és társai kontra Bundeskartellamt. ECLI:EU:C:2023:537.

⁴³ Ibid 40–41. bekezdések.

⁴⁴ Ibid 42. bekezdés.

⁴⁵ Ibid 43. bekezdés.

⁴⁶ Ibid 43. bekezdés.

⁴⁷ Ibid 47. bekezdés.

⁴⁸ Ibid 48. bekezdés.

⁴⁹ Ibid 49. bekezdés.

⁵⁰ Lásd ibid 50 – 51. bekezdések.

Az imént bemutatott jogértelmezéssel lényegében az Európai Bíróság megteremtette annak az alapját, hogy egy hatóság a *rá irányadó szabályok* kikényszerítéséhez szükséges mértékben *értelmezessen* olyan uniós jogforrásokat, amelyek végrehajtására alapvetően nincs hatáskörük. Feltéve, ha az uniós jog hatékony (tényleges) érvényesülése ezt szükségessé teszi.

Ennek a jogértelmezésnek azonban korlátokat is szabott az Európai Bíróság, amikor koordinációs kötelezettségek teljesítését követelte meg⁵¹ az uniós jog egyik fontos alapelvéből eredeztetve.

Az Európai Bíróság ítélete a lojális együttműködés elvéből levezetve akkor is lehetővé teszi a koordinációt az uniós jog végrehajtására kijelölt hatóságok között, ha külön erre létrehozott mechanizmus nincs. Amennyiben tehát egy hatóság saját hatáskörében eljárva hajt végre egy uniós jogi rendelkezést, és a más hatóság hatáskörébe tartozó kérdésekben megfelelően egyeztet a kijelölt hatóságokkal, akkor, ha ez utóbbiak nem tiltakoznak, vagy nem indítanak eljárást, a nemzeti hatóság értelmezheti a főszabályként nem hatáskörébe tartozó uniós normákat is, ha az uniós jog hatékony érvényesülése azt megkívánja.

A DSA a 25. cikkben kifejezett rendelkezéseket tartalmaz egy, a Meta-ügyben látottakhoz hasonlatosan, fontos kérdés vonatkozásában, ugyanis analógia útján a Meta-ügyben alkalmazott UCPD-GDPR értelmezési viszony a DSA-UCPD, DSA-GDPR viszonylatban is alkalmazhatónak tűnik. Az Európai Bíróság részben arra alapozta a döntését, hogy „*a személyes adatokhoz való hozzáférés, valamint azok felhasználása a digitális gazdaság keretében kiemelt jelentőséggel bír*”⁵² és „*személyes adatokhoz való hozzáférés és ezen adatok kezelésének lehetősége ma már a digitális gazdaságban működő vállalkozások közötti verseny jelentős tényezőjét képezi*”.⁵³ A DSA szabályozási tárgyköre hasonlóan jelentős kérdésnek minősülhet.

Ha feltételezzük, hogy a DSA szabályozási tárgyköre és a sötét mintázatok elleni fellépés is „*kiemelt jelentőséggel bír a digitális gazdaságban*”, akkor a Meta ítélet analógiájára a DSA keretében kijelölt hatóság⁵⁴ a 25. cikk keretében ráruházott hatáskör vonatkozásában akár a UCPD és a GDPR értelmezésével is eljárhat. Feltéve, ha a koordinációs kötelezettségeinek eleget tett. Természetesen ez a fordított irányban is működik, tehát a UCPD vagy a GDPR kikényszerítése érdekében eljáró kijelölt hatóságok megfelelő koordinációt követően a DSA rendelkezéseit is felhívhatják és értelmezhetik az általuk végrehajtott szabályok kikényszerítése érdekében.

⁵¹ Lásd ibid 52. bekezdés.

⁵² Ibid 50. bekezdés.

⁵³ Ibid 51. bekezdés.

⁵⁴ Magyarország esetén az NMHH.

6. További értelmezési lehetőség a sötét mintázatok DSA alatti kikényszerítésére

Fentebb a hatásköri szabályok kifejtésekor hivatkoztunk arra, hogy ha a sötét mintázatok fogalmi eleme az, hogy a tudatalattira hatnak, akkor a B2B szabályozás lényegében kívül esik a szabályozási tárgykörön. Egyes szerzők⁵⁵ ugyanakkor – igaz, csekély indokolással – a DSA egyik kikényszerítési lehetőségét a B2B kapcsolatokban látják. Ennek egyik módja az lehet, ha a sötét mintázatok fogalmát tágan értelmezzük és elszakítjuk attól, hogy azok a tudatalattira ható magatartások.⁵⁶

Az a *jogi fikció*, hogy jogi személyek esetén is szabályozzuk a jogi személyek megtévesztését egyébként nem teljesen ismeretlen megoldás, ugyanis ilyenkor a jogi személyek nevében eljáró természetes személyek megtévesztését lényegében betudjuk a jogi személynek. Ilyen pl. a magyar jogban is ismert üzletfél megtévesztése.

Az a jogértelmezés tehát, amely szerint a jogi személyek is megtéveszthetőek nem példa nélküli, ugyanakkor megjegyzendő, hogy a sötét mintázatok esetében, ahol, ha nem is jogszabályi szinten fogalmi elem, de lényeges tényező a tudatalatti befolyásolása, az ilyen értelmezés bizonyosan kritikusan szemlélendő.

7. Összefoglalás

A sötét mintázatok DSA alapján történő megítélése jelenleg spekulatív, tekintettel arra, hogy mind a sötét mintázatok fogalmi meghatározása jogszabályon belül és jogszabályokon átívelően is pontatlan és következtelen, mind pedig arra, hogy az alanyi és tárgyi hatály, valamint a horizontális és vertikális hatáskörök kérdésköre is ebben a mátrixban tisztázatlan.

A sötét mintázatok kétségtelenül egy olyan új jogi fogalom, amely szabályozást igényel, ugyanakkor szükséges, hogy a szabályozás a jogkövető vállalkozások számára egyértelmű és alkalmazható legyen, illetve egyértelműen meghatározásra kerüljön a szabályozás során a jogalkotói cél. Az egyes jogterületek a saját céljaik során szabályozási koncepciójuk szerint szükséges, hogy a sötét mintázatokot szabályozzák, ugyanakkor maga a sötét mintázatok jelensége inkább egy ténykérdés, így a fogalom meghatározás során szükség lenne egy egységes fogalom meghatározásra, különös tekintettel arra, hogy megkívánunk-e a jogsértés elkövetéséhez szándékot vagy tényleges kárt.

A sötét mintázatok kezelése és szabályozása a DSA-ba a jogalkotási folyamat közben került a jogszabály szövegébe, az Európai Bizottság eredeti javaslata nem tartalmazta. Az

⁵⁵ Lásd pl. Leiser and Santos, 'Dark Patterns, Enforcement, and the emerging Digital Design Acquis: Manipulation beneath the Interface' 21.

⁵⁶ Lásd még bővebben: Sötét mintázatok és megoldások, különös tekintettel az online platformokra: <https://onlineplatformok.hu/cikk/sotet-mintazatok-es-megoldasok-kulonos-tekitettel-az-online-platfomokra>.

eredeti jogalkotói szándék az lehetett⁵⁷, hogy a sötét mintázatokat alapvetően a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokról szóló irányelv keretei között kezelje továbbra is, az éppen kialakulóban lévő joggyakorlatnak megfelelően. Vélhetően a nemzetközi fejlemények és a társjogalkotói fellépések hatására azonban több uniós jogforrásba is, így a DSA-ba is bekerült a sötét mintázatok elleni fellépés szükségessége és az ehhez kapcsolható tételes jogi rendelkezések.

A jogalkalmazás keretei váratnak magukra, azonban ahogy a tanulmányban is bemutattuk, több lehetőség is van arra, hogy a DSA vonatkozásában kijelölt hatóság lépjen fel a sötét mintázatok ellen, ahogy az is lehetséges, hogy más hatóságok, így pl. a versenyhatóság lépjen fel, akár a DSA rendelkezéseit is felhasználva sötét mintázatok ellen.

⁵⁷ Különös tekintettel arra is, hogy a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok vonatkozásában az Európai Bizottság aktívan lépett fel a sötét mintázatok értelmezése kapcsán pl. tanulmányok készíttetésével és iránymutatás kiadásával.